

Aan de leden van Provinciale Staten
van Groningen, Fryslân en Drenthe

Groningen, 2 december 2010

Behandeld door : H. Hiemstra
Telefoonnummer : 050-5224 916
E-mail : hiemstra@snn.eu
Ons kenmerk : UP-10-21161
Bijlage(n) : 1
Onderwerp : Position paper Noord-Nederland en EU 2020

Geachte Statenleden,

Het SNN heeft in zijn Strategische Agenda 2007-2013 als centrale doelstelling opgenomen dat gestreefd wordt naar een duurzame kenniseconomie in Noord-Nederland, waarbij het streven naar sterke steden en een vitaal platteland als schragende doelstellingen zijn geformuleerd. Gedurende de afgelopen periode heeft het SNN hiervoor onder meer EFRO-middelen kunnen inzetten, die in het kader van het Cohesiebeleid (regionaal beleid) van de Europese Unie aan het SNN zijn verstrekt. Dit heeft geleid tot het stimuleren van de groei van een aantal clusters in Noord-Nederland, die gericht zijn op watertechnologie, energie, sensortechnologie, agri-business en healthy ageing. Essentieel voor deze clusters is dat hierin kennisinstellingen, bedrijven en overheid samenwerken. Daarnaast ontvangt Noord-Nederland in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) van de EU een forse impuls via enerzijds directe inkomenssteun voor landbouwers en anderzijds in de vorm van steun voor plattelandontwikkeling. Het is daarom van groot belang dat wij de Europese ontwikkelingen volgen en waar mogelijk beïnvloeden. Op dit moment zijn de voorbereidingen voor de volgende periode 2014-2020 in volle gang: de discussie over de meerjarenbegroting (Financiële Perspectieven 2014-2020) en de formulering van de lange termijn doelstellingen: EU 2020.

Statendag april 2010

Op 28 april 2010 hebben wij tijdens de bijeenkomst van de gezamenlijke Provinciale Staten ook gesproken over de toekomst van het Europees beleid en de positie van Noord-Nederland daarin. Daar zijn de mogelijke veranderingen door verschillende sprekers (o.m. de heer Timmermans, voormalig staatssecretaris Europese Zaken, en de heer Bot, voormalig minister van Buitenlandse Zaken) al helder voor het voetlicht gebracht. Toen werd ook het belang duidelijk gemaakt dat het Cohesiebeleid en het GLB voor Noord-Nederland hebben. Beide beleidsterreinen staan echter bij de begrotingsdiscussie onder druk.

Focus Noord-Nederland

Als wij als Noord-Nederland onze doelstellingen willen bereiken zullen wij zo goed mogelijk moeten inspelen op de prioriteiten die de EU in het beleidsdocument EU 2020 heeft vastgelegd. In EU 2020 wordt gekozen voor een slimme groei (kenniseconomie), een groene groei (duurzaamheid) en een inclusieve groei (iedereen doet mee). Op grond van de hierboven uitgesproken verwachtingen is het zaak, dat Noord-Nederland prioriteiten stelt om de beschikbare middelen zo effectief mogelijk in te zetten. Wij willen met kracht inzetten op een versterking van de kenniseconomie (slimme groei) door selectief in te zetten op onze, hierboven reeds genoemde, sterke clusters. Daarmee versterkt Noord-Nederland haar sterke punten (clusters) en verbetert zij tegelijkertijd haar zwakke punten. Uit het eerder aan u toegezonden EIM-rapport is immers duidelijk naar voren gekomen, dat wij nog steeds achterlopen op Nederland als totaal waar het gaat om hooggekwalificeerde werkgelegenheid en Onderzoek en Ontwikkeling in de private sector.

Wij willen ons overigens niet alleen oriënteren op Cohesiebeleid en GLB maar ook richten op sectorale programma's zoals de Kaderprogramma's voor Onderzoek en Ontwikkeling.

Gezamenlijk position paper

Bijgevoegd treft u een position paper aan dat wij in het licht van onze doelstellingen en de Europese ontwikkelingen samen met onze regionale partners hebben opgesteld. Gelet op de uitdagingen, waarvoor Noord-Nederland met betrekking tot de regionale kenniseconomie wordt geplaatst vinden wij een gezamenlijke positiebepaling van wezenlijk belang. Dit houdt in dat wij ook willen komen tot een gezamenlijke lobby agenda. In dat verband willen wij ons op 21 juni 2011 ook presenteren in Brussel. Onze positie wordt bepaald door de mogelijkheden die worden geboden en de ambities die wij zelf hebben. Dat noodzaakt tot een vrijwel continu monitoren van hetgeen in Brussel (en ook in Den Haag) gebeurt. Op basis hiervan houden wij onze positie voortdurend tegen het licht en stellen deze bij wanneer en waar dat nodig is.

Samenwerking

In de discussie over het toekomstige Europese beleid zoeken wij ook partners elders in Europa. Met name in Noord-Duitsland streven wij ernaar om met de deelstaat Nedersachsen tot verdere samenwerking te komen. Daarnaast werken wij op nationaal niveau zoveel mogelijk samen met het IPO en VNG om tot gezamenlijk gedragen posities te komen voor het overleg met het Rijk respectievelijk de Europese Commissie. Onze lobby is er met andere woorden, op gericht zo goed als mogelijk vinger aan de pols te houden in Brussel en waar nodig in Den Haag. Daar waar noodzakelijk zullen wij onze positie scherp in beeld brengen met als doel beleidsontwikkeling en besluitvorming te beïnvloeden.

Tot slot

Wij zouden graag van u horen - in het verlengde van de gezamenlijke bijeenkomst van Provinciale Staten van 28 april 2010 - wat uw opinie is over de positiebepaling van Noord-Nederland, opdat wij meer definitief onze inzet kunnen bepalen voor Brussel.

Hoogachtend,

het Dagelijks Bestuur van het
Samenwerkingsverband Noord-Nederland,

M.J. van den Berg
voorzitter

H.J. Bolding
secretaris

Position Paper: Noord-Nederland en EU 2020

SNN, RUG, HBO-instellingen, UMCG, NOM, KvK, SER Noord-Nederland, Clusters

1. Introductie

De Europese 2020 doelstellingen, gericht op slimme, groene en inclusieve groei, zullen de komende 10 jaar de inhoud van het beleid in de Europese lidstaten beïnvloeden. Vanzelfsprekend zal 2020 centraal staan in de nieuwe programma's die de Europese Unie (EU) vanaf 2014 zal inzetten. In dit document staan de ambities van Noord-Nederland verwoord ten aanzien van die Europese 2020-agenda. Het is een dynamisch document dat kan worden aangepast aan de hand van nieuwe kennis en inzichten. Uitgangspunt is dat wij, de samenwerkende partners in Noord-Nederland, de ambitie hebben een belangrijke bijdrage te leveren aan het bereiken van de EU 2020 doelen en die regionaal te vertalen in beleid en uitvoering. Vanzelfsprekend horen daar dan ook de instrumenten bij om onze 2020 doelen waar te kunnen maken. Onze inzet is gericht op:

- Voortzetting van het cohesiebeleid (met eigen sturing over beleid en middelen)
- Compensatie afname landbouwsteun
- Grensoverschrijdende en internationale samenwerking

Om onze ambities te kunnen realiseren werken wij in partnerschap met Noordwest-Duitsland.

2. De kracht van Noord-Nederland

Wij zijn succesvol in ons regionaal economisch beleid. Door dit beleid is het faseverschil van Noord-Nederland ten opzichte van het landelijke gemiddelde voor een groot aantal economische indicatoren verkleind. Wij hebben met behulp van Europese inzet (structuurfondsen) en Rijksinzet vanaf 2000, een stevige basis gelegd voor een kenniseconomie. Die inspanningen moeten voor de toekomst stevig worden doorgetrokken en verankerd in onze regionale economie. We willen daarbij voortbouwen op de successen van het huidige programma en vanuit onze eigen kracht de Europese agenda realiseren. We maken keuzes en bundelen als Noord-Nederland onze krachten om de doelstellingen van Noord-Nederland 2020 te realiseren. Alleen op die manier kunnen wij bijdragen aan de Europese uitdagingen en tegelijkertijd onze eigen ruimtelijk-economische structuur versterken. Hoe scoren wij op belangrijke indicatoren voor het regionaal-economisch beleid?

Indicator Bron: EIM rapport	Nederland (2000)	Noord-Nederland (2000)	Nederland (2008)	Noord-Nederland (2008)
Participatiegraad	64.5 %	60.3%	67.5%	65.3%
Werkloosheid	3.8%	5.4%	3.9%	5.0%
Bruto Regionaal Product	€ 32.605	€ 23.909	€ 34.713	€ 26.245

Indicator Bron: EIM-rapport	Nederland (2000)	Noord-Nederland (2000)	Nederland (2009)	Noord-Nederland (2009)
Hoog gekwalificeerde werkgelegenheid	27%	23%	33%	27%
O&O	€ 4.543 mln.	€ 208 mln.	€ 5 495 mln.	€ 245 mln.

Waar Nederland 1,76 % scoort op R&D uitgaven als percentage van het BNP, scoort Noord-Nederland 1,16 %. Daarvan is 0,49 % toe te rekenen aan de universiteiten. Hierin

verschilt Noord-Nederland niet van Nederland. Echter het verschil zit in de bijdrage van bedrijven en onderzoeksinstellingen. Noord-Nederland scoort 0,67% tegenover Nederland 1,26%.

Hoewel Noord-Nederland nog onder het nationale gemiddelde scoort, hebben wij de afgelopen jaren vooruitgang geboekt. Het faseverschil is aanmerkelijk ingelopen. De onderdelen waarop Noord-Nederland lager scoort zijn te relateren aan de sectorstructuur, het feit dat ruim 95% van de bedrijven tot het MKB te rekenen is en de samenstelling van de beroepsbevolking met relatief weinig hoog opgeleiden. In 2020 willen wij gelijk scoren aan het nationaal gemiddelde. Daartoe is het in ieder geval nodig dat we het potentieel van de sterk aanwezige kennisinfrastructuur in Noord-Nederland, met de Rijksuniversiteit Groningen, het UMCG, de hogescholen en de bestaande samenwerkingsrelaties ten volle benutten.

Kenniseconomie is onlosmakelijk verbonden aan stedelijke netwerken. Overal ter wereld is een trek naar de stad te zien. In West-Europa en Nederland ontwikkelen zich stedelijke netwerken, die in samenhang met (inter-)nationale infrastructuurnetwerken, (inter-)nationale corridors vormen. Ook in Noord-Nederland ontwikkelen zich netwerken van steden langs de hoofdinfrastructuur, terwijl de bevolking in de omliggende gebieden krimpt. Het wonen en werken concentreert zich daarmee vooral in en nabij de stedelijke concentraties. De ontwikkeling van een sterke en internationaal concurrerende noordelijke economie is gebaat bij deze bundeling van economische activiteiten en het realiseren van aantrekkelijke stedelijke netwerken waarin de kenniseconomie tot bloei kan komen.

3. EU 2020 en Noord-Nederland

EU 2020 is de door de Europese Raad beoogde strategie voor de economische ontwikkeling met drie prioriteiten: een op kennis en innovatie gebaseerde economie (slimme groei), waarbij efficiënter wordt omgesprongen met natuurlijke hulpbronnen (groene groei) en die zorgt voor veel werkgelegenheid en sociale en territoriale cohesie (inclusieve groei). De drie Europese prioriteiten versterken elkaar en moeten de EU en lidstaten helpen om hogere niveaus van werkgelegenheid, productiviteit en sociale cohesie te bereiken. Om de impact van deze strategie te vergroten zal Europa sturen via multilevel governance en afrekenbaarheid met kwantitatieve doelstellingen per prioriteit. In de Strategische Agenda (2007-2013) Noord-Nederland staat het realiseren van een duurzame kenniseconomie centraal door versterking van de economische sectorstructuur en bevordering van innovatie. Daarbij wordt ingezet op sterke steden en een vitaal platteland. Wij staan voor belangrijke maatschappelijke opgaven in relatie tot de demografische veranderingen (vergrijzing, ontgroening, bevolkingsdaling) en klimaat en energie. Onze bijdrage aan Europa 2020 zien wij geconcentreerd rond het versterken van de kenniseconomie met als belangrijkste gebieden water, duurzame energie, healthy ageing, agribusiness/biobased economy en sensortechnologie. Deze noordelijke speerpunten sluiten naadloos aan bij de uitdagingen die de Europese Commissie heeft geschetst op het gebied van klimaat, koolstofarme economie en demografische verandering. En door het combineren van de verschillende competenties doen zich allerlei mogelijkheden tot innovatie voor (geïllustreerd in de bijlage).

4. Perspectieven voor Noord-Nederland in Europese begroting 2014-2020

De Europese Commissie kondigde haar voorstellen voor hervorming van het meerjarig financieel kader aan met het motto 'maximale impact halen uit EU-beleid'. Brussel wil meer flexibiliteit in de begroting en een focus aanbrengen op een beperkt aantal thema's. De voorstellen voor de 'modernisering' van de meerjarenbegroting worden medio 2011 verwacht. Zeker is dat EU 2020 het strategisch kader zal zijn voor de nieuwe Europese meerjarenbegroting. Het stellen van nieuwe prioriteiten in de meerjarenbegroting (meer geld voor kennis en innovatie, duurzaamheid, vergrijzing) zal leiden tot verschuivingen binnen de Europese begroting. Deze verschuiving kan grote gevolgen voor ons hebben, wanneer dit ten koste gaat van het regionaal beleid en het GLB.

Wij verkiezen de beschikbaarstelling van middelen op programmatische basis voor de uitvoering van onze agenda via regionaal beleid. Een territoriale benadering van EU2020 maakt een integrale aanpak mogelijk en zal met een gefocuste inzet en gecommiteerd regionaal partnerschap leiden tot de door Europa en regionaal gewenste impact. Ervan uitgaande dat de structuurfondsen en sectorale programma's elkaar aanvullen, willen wij de toegang verbeteren, ook voor het MKB, tot sectorale programma's zoals Research, Energy, Climate Action en Innovation and Science.

5. Uitgangspunten inzet Noord-Nederland in EU 2020

Om onze agenda zo goed mogelijk aan te laten sluiten op de toekomstige Europese beleidsprogramma's houden wij rekening met de volgende aandachtspunten:

- de agenda sluit aan bij de EU 2020-strategie. De focus is gericht op kennis en innovatie,
- de agenda bouwt voort op de basis gelegd door de oude programma's;
- aan de agenda ligt ten grondslag een grondige evaluatie van de huidige programma's, inclusief een goed onderbouwde evaluatie van de effecten;
- de nadruk ligt op het benutten van subsidies. Daarnaast zullen we ook meer indirecte instrumenten ter ondersteuning van het bedrijfsleven, zoals garantiefondsen en risicokapitaal verkennen.

Europa vraagt om het aanbrengen van focus. Onze belangrijkste opgaven en bijdragen aan een concurrerend Europa zien wij in de prioriteit "Slimme groei". Vanuit doelstellingen op het gebied van slimme groei (kennis en innovatie, onderwijs en scholing) zullen wij ook de andere Europese doelen op het gebied van groene en inclusieve groei deels kunnen realiseren. Om energie- en klimaatopgaven te verwezenlijken zetten wij bijvoorbeeld in op het ontwikkelen van een biobased economy. Wij zijn van mening, dat hier uitstekende kansen liggen voor de economie van het landelijk gebied.

Onze focus met betrekking tot het regionaal economisch beleid is meer en meer gericht op de ontwikkeling van de kansrijke clusters; de zogenaamde ("key-)clusters". Het gaat hier om Watertechnologie, Energie, Sensortechnologie, Agribusiness en Healthy Ageing. Deze vijf clusters zijn onderling stevig verbonden en allen georganiseerd in clusterorganisaties vanuit de "triple helix" gedachte (nauwe samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid). De clusters zullen allen vanuit onderscheidende competenties bijdragen leveren aan het beantwoorden van de uitdagingen van EU 2020.

Energie

Noord-Nederland is de regio waar kennis over duurzame energie samenkomt.

Sensortechnologie

Noord-Nederland heeft een internationaal vermaarde positie in de ontwikkeling van sensortechnologie (grote hoeveelheden gegevens registreren en verwerken in korte tijd).

Watertechnologie

De top van de Nederlandse expertise op het gebied van watertechnologie bevindt zich in Noord-Nederland met het Technologisch Topinstituut Watertechnologie Wetsus als belangrijk middelpunt.

Healthy Ageing

Healthy Ageing Network Northern Netherlands (HANNN) biedt in Europa de meest geïntegreerde aanpak van gezond ouder worden.

Agribusiness

De agrarische sector ondersteunen bij de omschakeling naar duurzame productie en een zelfstandige positie op de wereldmarkt.

De kracht van de clusters ligt ook vooral in de samenhang. De genoemde clusters dragen afzonderlijk en in samenhang bij aan het realiseren van de maatschappelijke agenda en bieden daarnaast veel kansen voor onderwijs en het bedrijfsleven. Dat is ook

nodig voor de verdere doorontwikkeling. Hier ligt voor ons een belangrijke opgave en kans. De omzetting van kennis in producten, in banen en in export van kennis kan nog veel beter. En daarvoor hebben wij de steun nodig van de Europese Unie. Ook vragen wij steun van de Europese Unie om samenwerking met andere regio's te ondersteunen met als doel daadwerkelijk te kunnen komen tot Europese kennisclusters. Op deze wijze wordt de Europese kennisinfrastructuur versterkt en is sprake van een aanzienlijke toegevoegde waarde voor en door Noord-Nederland.

Alle kennisclusters hebben een nadrukkelijke internationale oriëntatie. Door deelname in internationale netwerken kan de regionale kenniseconomie worden versterkt. Wij willen onze krachten verder bundelen door middel van een stevige samenwerking met Noord-Duitsland. Daarbij gaat het niet alleen om de naaste burens Niedersachsen en Bremen, maar ook om regio's binnen de noordelijke ontwikkelingsas. De keyclusters ontwikkelen en versterken daartoe partnerships met Noord-Duitsland en verder weg gelegen regio's. Die samenwerking zal zeker ook moeten resulteren in gezamenlijke grensoverschrijdende programma's.

Inhoudelijke thema's en programma's

a. Slimme groei / Kenniseconomie

De Europese Raad heeft in EU 2020 aangegeven, dat de op kennis en innovatie gebaseerde economie vorm moet krijgen via meer inzet op onderzoek en ontwikkeling, het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs en het verbeteren van de overdracht van kennis en innovatie. Innovatie moet worden omgezet in nieuwe producten en diensten en in kwaliteitsbanen. Europa wil stevig sturen op clusters, die als "excellent" worden gekenmerkt. Het sturingsmechanisme daarvoor is het "innovatiepartnerschap". Andere lijnen die worden onderkend zijn dat de regio's zorgen voor de regionale inbedding en dat grensoverschrijdende innovatieaanpak beter zal worden gefaciliteerd. De prioriteit slimme groei kent drie flagship initiatieven, namelijk de Digitale agenda, Innovatie agenda en Jeugd in beweging. Vanuit onze mogelijkheden zoeken wij aansluiting bij deze thematische agenda's. Bijvoorbeeld waar het gaat om ICT en Healthy Ageing: e-Health.

De hoogste prioriteit kennen wij toe aan de kenniseconomie en wij zullen ons de komende tien jaar te richten op een verdere transitie. Dat betekent het versterken van de kansrijke clusters en verbreden van de basis. Onze vijf clusters zijn allen relevant voor de Europese agenda. En dat betekent dat er perspectieven zijn voor deelname van Noord-Nederland aan EU-projecten en -programma's. Kortom clusters gaan als "drivers" fungeren voor de regionale kenniseconomie door:

- stimulering van de business development
- kennisontwikkeling en de vorming van business en sociale netwerken
- deelname aan Europese projecten
- internationale profilering en partnerschap
- open innovatienetwerken
- vergroting van de aantrekkingskracht van de regio

Wij vragen hierbij extra aandacht voor ons midden- en kleinbedrijf (MKB). Maar liefst ruim 95% van onze werkende beroepsbevolking werkt in het MKB. Wij zullen het MKB nauwer betrekken bij kennisontwikkeling. Dat zullen wij onder meer doen door het faciliteren van zogenaamde incubators voor startende ondernemingen. De deelname van het MKB aan Europese projecten is onvoldoende en verdient bijzondere aandacht. De doorlooptijden zijn lang en schrikken af. Door een nauwe samenwerking tussen overheid, clusters, kennisinstellingen en het MKB zullen daar oplossingen voor worden bedacht. Een andere belangrijke driver voor de kenniseconomie is de aanwezigheid van voldoende en kwalitatief menselijk kapitaal. Een beroepsbevolking met meer en betere vaardigheden is voorwaarde om de doelstelling van een kenniseconomie te realiseren.

Wij willen het percentage werkgelegenheid voor hoger opgeleiden verhogen. Wij zijn er van overtuigd dat in het zog hiervan ook werkgelegenheid voor lager opgeleiden wordt gerealiseerd. Door de vergrijzing zullen wij te maken krijgen met een verminderd aanbod op de arbeidsmarkt. In bepaalde sectoren zal de vraag (al dan niet vervanging) naar arbeid sterk gaan stijgen, bijvoorbeeld in de zorg. Om onze doelen te bereiken is investeren in menselijk kapitaal cruciaal. De bestaande samenwerking tussen de hogescholen en de andere onderwijsinstellingen vormt een solide basis om te komen tot een daadwerkelijke agenda voor een Leven Lang Leren. De arbeidsmarkt wordt in dit kader gezien vanuit het perspectief van het vergroten van de arbeidsmarktdeelnemers en productiviteit. Onderwijs speelt daarbij een cruciale rol. Om de doelstelling van transitie naar een kenniseconomie Noord-Nederland te kunnen realiseren zal ingezet moeten worden op een algemene opwaardering van het niveau van kennis en competenties van de noordelijke beroepsbevolking.

b. Duurzaamheid/vergroening van de economie

Duurzame groei is voor ons de tweede pijler van EU 2020. Europa wil naast een op kennis en innovatie gebaseerde economie ook naar een groenere competitieve economie, waarin efficiënter met hulpbronnen wordt omgesprongen.

Wij zien vanuit de doelstelling van een kenniseconomie en de inzet op de noordelijke clusters duidelijke kansen om bij te dragen aan het duurzamer inrichten van de samenleving. Ofwel, we benaderen het thema duurzaamheid vanuit een geïntegreerde strategie.

Noord-Nederland wil met kracht inzetten op energiebesparing, een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van duurzame energiebronnen en een efficiënt en schoon gebruik van eindige energiebronnen bevorderen. Dat moet gebeuren via verschillende lijnen, waaronder onderzoek en ontwikkeling. Door de geïntegreerde aanpak kunnen directe verbindingen worden gerealiseerd tussen de verschillende clusters zoals Energie, Watertechnologie en Agribusiness (biobased economy).

c. Demografische verandering

In EU 2020 wordt de demografische verandering als één van de grote uitdagingen beschreven. Noord-Nederland kenmerkt zich door een relatief sterke vergrijzing en in een situatie van bevolkingsdaling (in het landelijk gebied) en bevolkingsgroei (in de stedelijke kernen) naast elkaar. De bevolkingsdaling en de vergrijzing beschouwt Noord-Nederland als een autonoom gegeven.

In sommige gebieden (met name de perifere delen van Noord-Nederland) kan de demografische ontwikkeling resulteren in een concentratie van sociaal-economische problemen aan de onderkant van de samenleving. In positieve zin biedt de vergrijzing ook veel kansen voor innovatie en werkgelegenheid. Hier kan bijvoorbeeld worden gedacht aan diensten en voorzieningen gerelateerd aan informatie- en communicatietechnologie (zoals e-health), maar zeker ook sensortechnologie. Het bevorderen van actief en gezond ouder worden (Active and Healthy Ageing) is een belangrijke pijler om de negatieve effecten van de vergrijzing te beperken. Met het cluster Healthy Ageing heeft Noord-Nederland een belangrijke drager van kennis op dit terrein. De uitdagingen op het gebied van bevolkingsdaling zijn onderdeel van de provinciale gebiedsgerichte programma's en gemeentelijk beleid. De omvang en de effecten van de demografische veranderingen (krimp, vergrijzing, ontgroening) in Noord-Nederland vragen om beleidsinterventie. Het is een vraagstuk voor de komende tien jaar.

Instrumenten en Organisatie

a. Cohesiebeleid

De Europese Unie wil het faseverschil binnen Europa verkleinen. Daartoe wordt cohesiebeleid gevoerd. Dat gebeurt langs drie lijnen, te weten sociale, economische en territoriale cohesie. Tegelijkertijd wil Europa uitgroeien tot de meest innovatieve regio ter wereld. Noord-Nederland wil een belangrijke rol spelen bij het realiseren van die ambitie. Noord-Nederland heeft nog een slag te maken ten aanzien van de economische cohesie. Daarom is het nodig dat Noord-Nederland de beschikking krijgt over een substantiële hoeveelheid middelen vanuit de structuurfondsen. Met investeringen uit de structuurfondsen kan bijvoorbeeld worden geïnvesteerd in de (onderzoeks-)infrastructuur en de faciliteiten. Publiek-private samenwerking en financial engineering zijn daarbij belangrijk.

b. Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

Veranderingen staan op stapel waar het gaat om het GLB. Er is sprake van mogelijke afbouw van de directe inkomenssteun voor de boeren. Wij willen dat afname van de landbouwgeden wordt gecompenseerd. Die compensatie moet naar onze mening worden ingezet ten behoeve van het leveren van andere gewenste producten. Wij zetten in op het realiseren van innovatie en een biobased economy. Belangrijke thema's zijn food(security) en Healthy Ageing. Onze innovatieve aanpak voor de sector is beschreven in de Innovatieagenda Agro Noord-Nederland. Wij geven prioriteit aan het ontwikkelen van hernieuwbare grondstoffen en de realisatie van doelstellingen op het gebied van energie. Deze thema's bieden ook veel kansen voor het versterken van de economie in het landelijk gebied. Bij het realiseren van onze ambities voor een Biobased Economy hebben we met onze kennisclusters Energie en Agribusiness een prima uitgangspunt.

c. Sectorprogramma's

Om kennisontwikkeling en valorisatie te kunnen realiseren is belangrijk dat wij de Europese sectorprogramma's weten te benutten. Een relevant programma is het Framework Programme (FP). Onderzoek heeft uitgewezen, dat Noord-Nederland, in vergelijking met andere regio's, maar beperkt deelneemt aan de sectorprogramma's. Doordat in de toekomst de kaderprogramma's mogelijk een meer programmatische insteek en een grotere reikwijdte krijgen worden de mogelijkheden voor Noord-Nederland vergroot. De verwachting is gerechtvaardigd, dat de kaderprogramma's nadrukkelijker ook gericht gaan worden op maatschappelijke/toegepaste innovatie (in plaats van puur fundamenteel wetenschappelijk onderzoek) waardoor ook overheden/MKB in beeld komen. Om wetenschap gefinancierd te krijgen zijn "excellentie en samenwerking" dé criteria.

d. Internationale samenwerking

De Europese Unie wil met het oog op het stimuleren van Europese integratie via de territoriale cohesie grensoverschrijdende samenwerking stimuleren. Wij ondersteunen dit uitgangspunt met volle overtuiging. Noord-Nederland en Noord-Duitsland hebben samen uitstekende mogelijkheden de Europese uitdagingen aan te gaan. Daarbij ligt de focus op Nedersachsen. Wij pleiten beiden voor een voortzetting van het regionaal economisch beleid, ondersteund met middelen vanuit de structuurfondsen waarover de regio's zelf sturing en zeggenschap hebben. De thema's Energie, Healthy Ageing en Agribusiness bieden hier inhoudelijk de grootste mogelijkheden voor internationale samenwerking. Een voorbeeld daarvan is de Hanze Energy Corridor. Bovendien kan met deze samenwerking beter worden aangehaakt bij de mogelijk in te stellen macroregio's. Onderzoek heeft uitgewezen, dat specifieke clusterorganisaties zoals die er in Noord-Nederland zijn – op een enkele uitzondering na – er niet zijn in Noord-Duitsland. Het streven van de Europese Raad om innovatiepartnerschappen te

versterken en grensoverschrijdende innovatieve samenwerking te faciliteren biedt hier wellicht mogelijkheden. Wij zullen deze nader verkennen. Voor de internationale samenwerking zijn wij gericht op samenwerking met regio's die liggen op de Noordelijke Ontwikkelingsas. Hier liggen goede mogelijkheden nieuwe kennismarkten te ontwikkelen.

e. Partnerschap en Organisatie

We zijn ons ervan bewust dat wij in een tijd van economische crisis wellicht met minder middelen meer zullen moeten presteren om onze doelstellingen in het licht van de Europese uitdagingen waar te kunnen maken. Dat betekent dat alle partners gevraagd wordt de krachten te bundelen. Wij willen kiezen voor gezamenlijke aanpak op het gebied van lobby en strategie, van middelen en menskracht, om ook bij de uitvoering van beleid efficiënt en doelgericht ons kennis en innovatiebeleid te verbeteren en om onze nationale en internationale positie te versterken. Het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) treedt hierbij op als regisseur.

De keyclusters in Noord-Nederland en EU2020

Eén sterk clusternetwerk

De keyclusters zijn onderling verbonden, in Noord-Nederland maar ook met kennisinstellingen en clusters in Noordwest-Duitsland en verder. Het netwerk tussen de clusters maakt het mogelijk belangrijke verbindingen te leggen tussen bijvoorbeeld energie en watertechnologie (zoals klimaatadaptatie), energie en agribusiness (zoals de biobased economy), Healthy Ageing en agribusiness (bijvoorbeeld food). Alle clusters kunnen worden gezien in relatie tot sensortechnologie (sensorontwikkeling, dataprocessing en meettechnieken). In onderstaande tabel zijn kruisverbanden ter illustratie inzichtelijk gemaakt.

Cluster A	Cluster B	Voorbeeld	Aansluiting op Europese Uitdagingen
Energie	Sensortechnologie	Decentrale energie/Smart grids	Innovatie/klimaat/energie/koolstofarme economie
Water	Sensortechnologie	Slimme dijken	Innovatie/klimaat
Agribusiness	Sensortechnologie	Precisie landbouw	Innovatie
Healthy Ageing	Sensortechnologie	Zorg op afstand / e-Health	Innovatie, demografische verandering, gezondheid, digitale agenda
Healthy Ageing	Agribusiness	Gezonde koolhydraten	Innovatie, gezondheid
Energie	Agribusiness/BBE	Bio-energie	Innovatie, klimaat/energie, koolstofarme economie
Water	Energie	Blauwe energie	Klimaat/energie/koolstofarme economie
Healthy Ageing		Beroepsbevolking die langer actief en gezond leeft	Inclusieve groei

Energie

Noord-Nederland is de regio waar kennis over duurzame energie samenkomt. De concentratie van gasindustrie en een groeiende positie in de elektriciteitsproductie geven Noord-Nederland een leidende rol op het gebied van duurzaam energie- en klimaatbeleid. Door bedrijven wordt er de komende periode tientallen miljard euro geïnvesteerd in de energiesector in Noord-Nederland (Energy Valley regio). Het betreft een breed pakket aan projecten in olie- en gasexploitatie, de bouw van centrales, groen gasproductie, windenergie, enzovoort.

Sensortechnologie

Sensortechnologie maakt het mogelijk om grote hoeveelheden gegevens in korte tijd uiterst nauwkeurig te monitoren, registreren en/of te verwerken. Noord-Nederland heeft een internationaal vermaarde positie in de ontwikkeling van de technologie. De toepassing is niet alleen te vinden bij de ontwikkeling van (grote) radiotelescopen bij onder meer Astron, maar ook bij het gebruik van deze technologie bij het beheer van dijken en bij toepassingen op onder andere het gebied van fossiele en duurzame energie, mobiliteit, water en geluid, cure and care, landbouw, veeteelt, veiligheid en zo meer. Noord-Nederland beschikt over de kennisinstelling HIT en het wetenschappelijk instituut INCAS3.

Watertechnologie

De top van de Nederlandse expertise op het gebied van watertechnologie bevindt zich in Noord-Nederland met het Technologisch Topinstituut Watertechnologie Wetsus als belangrijk middelpunt. De samenwerking tussen bedrijfsleven en onderzoeksinstituten leidt tot tastbare innovatieve oplossingen voor wereldwijde watervraagstukken. De ambitie is om uit te groeien tot Europese waterhub: educatie, kennis, research, incubators, de watercampus in Leeuwarden en gespecialiseerd bedrijfsleven.

Healthy Ageing

Healthy Ageing Network Northern Netherlands (HANNN) biedt in Europa de meest geïntegreerde aanpak van gezond ouder worden. Overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen in Noord-Nederland maken, samen met partners uit Europa, van de geïntegreerde Healthy Ageing-aanpak een economische groeimotor. Medisch onderzoek, waaronder 'care & cure', en innovatieve ontwikkelingen in de food sector, die erop gericht zijn om de mens gezond ouder te kunnen laten worden, moeten gestimuleerd worden. De ontgroening en vergrijzing leidt tot een afname van de beroepsbevolking. Om dit op te kunnen vangen is het noodzakelijk dat mensen langer gezond in het arbeidsproces werkzaam kunnen zijn.

Agribusiness

De agrarische sector moet ondersteund worden bij de omschakeling naar duurzame productie en een zelfstandige positie op de wereldmarkt, mede vanwege de mogelijke korting van de directe inkomenssteun uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Noord-Nederland zet sterk in op de relatie tussen de landbouwsector en de agribusiness. Een voorbeeld hiervan is de innovatieve kracht op het gebied van koolhydraathoudende biomassa die wordt gebundeld via het Carbohydrate Competence Center (CCC) en een belangrijke rol speelt in de transitie naar een 'biobased economy'.